

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای سوادآموزی اثربخش

(ویژه دوره ابتدایی)

(یک منبع چند جلدی از وزارت آموزش و پرورش اوتاریو)

جلد اول

مترجمان:

دکتر اسماعیل زارعی زوارکی

(استاد گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی)

دکتر رحیم مرادی

(استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اراک)

مرتضی بختیاروند

(دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی)

محمد تقی زائری

(دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی)

عنوان و نام پدیدآور	راهنمای سوادآموزی اثربخش (ویژه دوره ابتدایی) (یک منبع چندجلدی از وزارت آموزش و پرورش اوتاریو) / وزارت آموزش و پرورش اونتاریو؛ مترجمان اسماعیل زارعی زوارکی... ا و دیگران.
مشخصات نشر	تهران: مبنای خرد، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	۳ ج.: جدول، نمودار.
شابک	ج. ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۳۹-۸۳-۵؛ ج. ۲: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۳۹-۸۴-۲؛ ج. ۳: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۳۹-۸۵-۹.
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
یادداشت	عنوان اصلی: A Guide to Effective Literacy Instruction Grades 4 to 6, ۲۰۰۸.
یادداشت	مترجمان اسماعیل زارعی زوارکی، رحیم مرادی، مرتضی بختیاروند و محمدتقی زائری.
یادداشت	مترجمان جلد سوم اسماعیل زارعی زوارکی، رحیم مرادی، مرتضی بختیاروند، محمدتقی زائری، اسماعیل اصلانی، زهرا بهرامی.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	آموزش ابتدایی-- راهنمای آموزشی -- خواندن (ابتدایی)
شناسه افزوده	اوتاریو. وزارت آموزش و پرورش
رده بندی کنگره	LB۱۵۵۵
رده بندی دیویی	۱۱۰/۲/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی	۸۸۶۲۸۹۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	قیفا

نام کتاب:	راهنمای سوادآموزی اثربخش
مترجمان:	اسماعیل زارعی زوارکی، رحیم مرادی مرتضی بختیاروند، محمدتقی زائری
ناشر:	انتشارات مبنای خرد
تایپ و صفحه آرایی:	انتشارات مبنای خرد
طراح جلد:	فاطمه زائری
لینوگرافی، چاپ و صحافی:	صدف
نوبت چاپ:	اول - ۱۴۰۱
تیراژ:	۲۰۰
قیمت:	۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۹۳۹ - ۸۳ - ۵
ISBN: 978 - 600 - 5939 - 83 - 5

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - نبش خیابان شهید وحید نظری - پلاک ۱۰۴

نمابر: ۶۶۴۸۰۶۶۶

تلفن: ۶۶۴۹۲۱۳۴

www.mabna.blogfa.com

فهرست مطالب

۱۱	پیش‌گفتار مترجمان
۱۳	مقدمه
۱۳	اهمیت سوادآموزی در دوره ابتدایی
۱۴	وضعیت اونتاریو
۱۵	اهداف سوادآموزی برای دانش‌آموزان ابتدایی
۲۰	پیام‌های مهم و کلیدی برای معلمان و دانش‌آموزان
۲۲	ساختار و ویژگی‌های این کتاب راهنما
۲۳	بخش اول: مبانی سوادآموزی برای یادگیرنده مبتدی
۲۵	فصل اول: یادگیرنده مبتدی
۲۵	مقدمه
۲۶	عوامل مؤثر بر یادگیری سوادآموزی در پایه‌های ابتدایی
۲۷	رشد جسمانی
۲۷	رشد فکری
۳۱	رشد اجتماعی و عاطفی
۳۳	هویت فردی
۳۵	جنسیت
۳۶	پیشینه زبانی
۳۸	مشارکت خانواده با مدرسه
۳۹	نقاط قوت و نیازهای یادگیری
۳۹	سبک‌های یادگیری
۴۰	هوش‌های چندگانه
۴۲	چالش یادگیری زبان علمی
۴۲	زبان علمی
۴۵	فصل دوم: دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای سوادآموزی
۴۵	مقدمه

۴۶	چهار نقش سوادآموزان
۴۷	رابطه بین خواننده، متن، معلم و نویسنده
۴۹	رابطه دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای سوادآموزی
۴۹	ارتباط شفاهی
۵۲	سیستم‌های اشاره‌ای: چگونگی کاربرد زبان و کلمه‌ها
۵۵	ویژگی‌های متن‌ها
۵۷	اشکال و سبک‌های متن
۶۱	فرایند خواندن
۶۲	فرایند نوشتن
۶۲	راهبردهایی برای ساخت معنا در خواندن و نوشتن
۷۸	مهارت‌های تفکر سطح بالا
۷۸	طبقه‌بندی مهارت‌های تفکر سطح بالا
۸۰	مهارت‌های تفکر
۸۳	مهارت‌های فراشناختی
۸۶	مهارت‌های سواد انتقادی
۸۹	ابزارها و فناوری‌ها
۹۱	مراحل رشد و توسعه سواد
۹۳	فصل سوم: اصول سوادآموزی اثربخش
۹۳	مقدمه
۹۳	سوادآموزی اثربخش مبتنی بر یافته‌های پژوهشی
۹۴	یادگیری سازگار با مغز
۹۵	تفکر سطح بالا
۹۷	مناطق رشد شناختی
۹۸	تکیه‌گاه‌سازی و واگذاری تدریجی مسئولیت
۱۰۰	تمایز سوادآموزی اثربخش
۱۰۲	تمرکز روی دانش آموز
۱۰۳	تمرکز روی برنامه درسی
۱۰۶	استفاده از «همسان‌سازی» برای طراحی آموزش متمایز
۱۰۹	راهبردها و ابزارهای آموزش متمایز

۱۱۰	انتخاب رویکردهای آموزشی
۱۱۵	اهمیت آموزش صریح
۱۱۵	مشارکتی بودن سوادآموزی اثربخش
۱۱۶	اهمیت گفتگو
۱۱۸	محیط اجتماعی و عاطفی
۱۲۰	یادگیری مشارکتی
۱۲۳	گروه‌بندی دانش‌آموزان
۱۲۵	فعالیت‌های روزمره برای حمایت از یادگیری
۱۳۰	سوادآموزی اثربخش، یادگیری قابل انتقال و پایدار
۱۳۰	ادغام یادگیری سواد در برنامه درسی
۱۳۲	سوادآموزی مرتبط و معتبر
۱۳۲	سوادآموزی، مهارت‌های تحقیق و یادگیرنده مستقل
	درس نمونه: به‌کارگیری مهارت‌های سوادآموزی در زمینه انواع محتوا(پایه ۴: استان‌ها و مناطق
۱۳۶	کانادا)
۱۴۴	پیوست
۱۴۴	مقدمه
۱۴۴	راهنمها و ابزارهای کسب مهارت
۱۴۴	چارت‌های پشتیبان
۱۴۵	راهنماهای انتظارات
۱۴۶	نمونه راهنمای‌ها انتظارات
۱۴۷	گفتگوهای کتابی
۱۴۷	بارش مغزی
۱۴۸	کارواش
۱۴۸	چرخ فلک
۱۴۸	علامت‌گذاری متن
۱۵۰	قراردادهای یادگیری
۱۵۲	مکعب‌سازی
۱۵۳	فشرده‌سازی برنامه درسی
۱۵۳	مجله دو ورودی

۱۵۵	برچسب نام‌گذاری تفصیلی
۱۵۶	سوال‌های متمرکز
۱۵۶	چهار گوشه (چهارسو)
۱۵۷	نگاره
۱۵۸	برجسته‌سازی متن
۱۵۹	پیام «من»
۱۵۹	پروژه‌های مستقل
۱۶۰	دایره درونی - بیرونی
۱۶۱	پازل
۱۶۲	یادداشت‌ها
۱۶۲	دانستن، تمایل به دانستن، یادگیری
۱۶۳	یادگیری رفاقتی
۱۶۳	گوش دادن و یادگیری از همسالان
۱۶۴	محفل‌های ادبی
۱۶۶	نگاشت
۱۶۷	نظرسنجی هوش چندگانه ۱
۱۶۸	نظرسنجی هوش چندگانه ۲
۱۷۱	برگه امتیاز نظرسنجی‌های ۱ و ۲ هوش چندگانه
۱۷۲	فعالیت‌های عملکردی برای هوش‌های چندگانه
۱۷۳	شکل‌بازی
۱۷۴	رابطه پرسش پاسخ
۱۷۴	سوال درباره نویسنده
۱۷۶	نوشته‌های فوری
۱۷۶	رالی‌روبین
۱۷۶	مرتب‌سازی پلکانی
۱۷۷	بازگویی، مرتبط‌سازی، منعکس‌سازی
۱۷۷	مسابقه نوبتی
۱۷۷	میزگرد
۱۷۸	چیزی بگو

۱۸۰	کسی می‌خواست ... اما ... بنابراین
۱۸۰	طراحی راهنمای مطالعه
۱۸۲	جشن جای
۱۸۳	بلند فکر کردن
۱۸۴	فکر کردن، پیش‌بینی کردن، خواندن، ارتباط برقرار کردن (TPRC)
۱۸۷	فکر کردن - مشارکت دوفره زمان‌بندی شده
۱۸۷	تکالیف چندلایه
۱۸۸	پاسخ فیزیکی کلی (TRP)
۱۸۸	مسیر ارزشمند
۱۸۹	قدم زدن
۱۸۹	فعالیت سریع
۱۹۱	بخش دوم: برنامه‌ریزی و مدیریت کلاس درس
۱۹۲	مقدمه
۱۹۲	تنوع و آموزش اثربخش
۱۹۲	چشم‌اندازی برای عدالت در کلاس‌های درس
۱۹۵	تنوع، عدالت و پیشرفت دانش‌آموز
۱۹۶	پشتیبانی از سبک‌های متنوع یادگیری
۱۹۶	ایجاد محیطی مساعد برای یادگیری
۱۹۶	شناخت تنوع در اشکال مختلف آن
۱۹۷	«دیدگاه‌های متنوع»: تمرکز بر عدالت
۲۰۳	برنامه‌ریزی برنامه‌های زبان برای دانش‌آموزان با نیازهای آموزشی ویژه
۲۰۷	فصل چهارم: برنامه‌ریزی
۲۰۷	مقدمه
۲۰۸	برنامه‌ریزی در سوادآموزی
۲۰۸	مهارت خواندن
۲۰۹	مهارت نوشتاری
۲۰۹	ارتباط کلامی
۲۱۰	سواد رسانه‌ای
۲۱۱	مطالعه زبان و واژگان

۲۱۲	مشارکت در برنامه‌ریزی به‌منظور مطالعه و پژوهش در زبان و واژگان آن
۲۱۳	برنامه‌ریزی برای یادگیری یکپارچه سوادآموزی در سراسر برنامه درسی
۲۱۴	کار گروهی برای برنامه‌ریزی سوادآموزی
۲۱۸	چرخه سنجش سواد، برنامه‌ریزی و آموزش
۲۱۹	انواع برنامه‌ها
۲۲۱	برنامه‌های بلندمدت
۲۲۱	مراحل برای تدوین برنامه‌های بلندمدت
۲۲۲	ابزارهای نمونه برای برنامه‌ریزی بلندمدت
۲۲۵	برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت یا واحدی
۲۲۷	پرسیدن سوال‌های متمرکزشونده
۲۲۸	توسعه سواد انتقادی
۲۳۰	سازمان‌دهی گروه‌های دانش‌آموزی
۲۳۰	ابزارهای نمونه برای برنامه‌ریزی واحد درسی
۲۳۳	الگوی برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت برای کلاس چهارم
۲۳۸	طرح درس
۲۳۸	ابزارهای نمونه برای طرح درس
۲۴۰	مولفه‌های یک طرح درس
۲۴۵	جدول زمان‌بندی برای کلاس‌های درس دوره ابتدایی
۲۵۱	پیوست‌ها
۲۶۳	فصل پنجم: محیط کلاس درس و منابع
۲۶۳	محیط کلاس درس
۲۶۵	آماده‌سازی فضا برای تشکیل جلسات
۲۶۶	سازمان‌دهی، ذخیره‌سازی و نمایش منابع سوادآموزی
۲۶۷	سیستم‌های خروج برای کلاس درس و منابع قرضی
۲۶۸	مرتب‌سازی و نمایش منابع
۲۷۱	پیشنهادهایی برای نگهداری و نمایش منابع کلاس درس
۲۷۴	ایجاد و موقعیت‌یابی نمایش‌های بصری
۲۷۶	استفاده از فناوری منابع چندرسانه‌ای
۲۷۶	منابع

پیش‌گفتار مترجمان

جهان، در حال گذر از جامعه صنعتی به‌سوی جامعه اطلاعاتی است. این عامل باعث شده است تا شکل، سطح سواد و اطلاعات از حالت قبلی خود تغییر کند. در نتیجه همه افراد از همه نسل‌ها نیاز به سوادآموزی از نوع جدید در جامعه اطلاعاتی دارند. از طرفی طی سال‌های اخیر تغییرات زیادی در دیدگاه ما در مورد سواد ایجاد شده و امروزه ما به اهمیت سواد بیش از قبل واقف هستیم. پائولو فریر بر که یکی از برجسته‌ترین پژوهشگران در زمینه سوادآموزی و تغییرات آن در طول زمان است، بر این باور است که «سواد به معنای توانایی خواندن یک کلمه نیست، بلکه به معنای توانایی درک دنیا است». این در حالی است که به‌تازگی «یونسکو» یک بار دیگر در تعریف سواد تغییراتی ایجاد کرده است. در آخرین تعریف یونسکو، «توانایی ایجاد تغییر»، ملاک باسواد قرار گرفته است. یعنی شخصی باسواد تلقی می‌شود که بتواند با استفاده از آموخته‌های خود، تغییری در زندگی خود ایجاد کند. در واقع این تعریف مکمل تعاریف قبلی است؛ زیرا صرفاً دانستن یک موضوع به معنای عمل به آن نیست. در صورتی که مهارت‌ها و دانش آموخته‌شده باعث ایجاد تغییر معنادار در زندگی شود، آنگاه می‌توان گفت این فرد انسانی باسواد است.

از طرفی می‌توان گفت که پایه و اساس آموزش و یادگیری در کلاس‌های دوره ابتدایی، آموزش اثربخش سواد است. هدف اساسی آموزش سواد به دانش‌آموزان دوره ابتدایی، تعامل بهتر در دنیای چندسواد، چندفرهنگی و چندرسانه‌ای و تربیت متفکرانی منتقد، ارتباط‌گرانی مؤثر و شهروندانی فعال است. این در حالی است که نظام آموزشی دوره ابتدایی در کشورهای توسعه‌یافته، از جمله کانادا، بر موضوع‌های اصلی زبان، ریاضی، مطالعات اجتماعی، علوم، بهداشت و تربیت بدنی و هنرهای مقدماتی تأکید دارد. در برخی از استان‌های این کشور از جمله اونتاریو توجه و اقدام‌های ویژه‌ای در خصوص سوادآموزی انجام شده است.

کتاب راهنمای سوادآموزی اثربخش (ویژه پایه‌های چهارم تا ششم) در ۷ نسخه توسط وزارت آموزش و پرورش اونتاریو تألیف شده است. سه نسخه اول، پایه و اساس سوادآموزی و یادگیری مؤثر سواد در کلاس‌های دوره ابتدایی را مورد بحث قرار می‌دهد. نسخه‌های بعدی به‌طور مفصل به محتوای آموزش، راهبردهای عملی آموزش سواد و چگونگی آموزش می‌پردازد تا همه دانش‌آموزان بتوانند به پیشرفت تحصیلی دست پیدا کنند.